

Kjak

Jákup Petersen

Statinir 2

200.000 danir taka púra óneyðugt Simvastatin ella líknandi medisín og fáa bert hjáarin og onki jaligt árin

Sum eg nevndi í stuttari grein fyri nøkrum døgum síðani, so eru tíðandi trupulleikar av heilváginum sum verður kallaður statinir og har Simvastatin er tað mest vanlig.

Um ein skal taka tað fýrakantað so hjálpir Simvastatin teimum sum longu hava havt blóðtøpp í hjartanum. Soleiðis at skilja, at heilivágurin minskar um vandan hjá teimum, at fáa blóðtøpp aftur. Men tað er ongin garanti. Fólks sum hava havt blóðtøpp og taka Simvastatin eru eisini í vanda, at fáa blóðtøpp aftur, men vandin er nakað minkaður um tey taka henda heilivág.

Fólk sum ikki hava havt blóðtøpp hava onga nyttu av Simvastatin.

Tá heta er sagt so er tað soleiðis, at fólk sum ikki hava havt blóðtøpp men viga ov nógv, roykja, eru mannkyn, hava ov høgt blóðtrýst og eru í ætt við fólk sum eru deyð av blóðtøppi í hjarta, kunnu hava nyttu av Simvastatin. Hinvegin hava tey munandi størri nyttu av, at fara niður í vekt, halda uppat at roykja og røra seg meira.

Heilivágs framleiðarar gerða kubbið av, at bjóða fram heilivág sum skal fyrbyggja álvarsligum sjúkum. Hetta verður jú heilivágur sum ein stórir partur av fólkinum fer at taka, og milliardir eru at vinna.

Tá tað kemur til Simvastatin og líknandi heilivág so hevur tað í stóran mun eydnast heilivágs framleiðarum, at fáa læknar at útskriva henda heilivág bara kolesterolið er hækkað. Hetta vil siga, at heilivágurin verður útskrivaður ársaka av einari blóðroynd. Men so einfalt er hetta sjálvandi ikki.

Stórar kanningar vísa, at umleið 80% av teimum sum hava hækkað kolesterol eru púra frísk og hava ikki tørv á Simvastatin. Taka hesi Simvastatin so er tað til onga nyttu, men tey líða undir hjáarinum og koma, at hoyra til tann bólkin sum kallast sjúk.

Eftir at tað fyrst í hálvfemsunum varð prógvað, at Simvastatin minkaði um vandan hjá fólki sum longu høvdu havt blóðtøpp í hjartanum komu skjótt kanningar

sum vístu, at tað ikki nyttaði hjá teimum sum ikki longu høvdu havt blóðtøpp.

Síðani komu kanningar sum vístu á ávísar risikobólkar so sum royking, ov høg vekt, mannkyn o.s.fr. Verður atlit tikið til hetta, so eru tað eini 80% av teimum sum hava hækkað kolesterol sum eru púra frísk og hava ikki tørv á fyrbyggjandi viðgerð.

Ein sum eg haldi hevur greitt sera væl frá hvussu hetta hongur saman er Gøran Petersen, professari í kemiskum umhvørvisvísund við Chalmers í Gøteborg. Hansara niðurstøða er at finna undir:

www.publications.lib.chalmers.se/records/fulltext/41857.pdf

Ein stór kanning hjá Niels Christian Heebøll-Nielsen, serlækna í almen medisín á Institut for Rationel Farmakoterapi sum liggur undir danska Lægemedelstyrelsen, vísir heilt greitt, at 200.000 danir taka Simvastatin uttan ársøk. Kanningin varð kunngjørd í ár og er millum annað at siggja undir:

www.irf.dk/dk/publikationer/rationel_farmakoterapi/maanedss

blad/2011/kolesterol_-_hvornaar_er_forebyggende Behandling_med_statin_indiceret.htm

Og danska læknafelagið legðist ikki á boðini. Læknafelagið kom beinanvegin saman við Praktiserende Lægers Organisation (PLO) fyri 4 vikum síðani út við álvarsligum ábreitslunum móti ovurnýtsluni av Simvastatin og, at hetta má støðgast her og nú. Ein kan lesa um hetta m.a. undir:

www.laeger.dk/portal/page/portal/LAEGERDK/Laegerdk/Nyheder?public_visningsType=1&public_nyhedsId=65329

Eg haldi, at kendi journalisturin á danska blaðnum Information Lise Richter, ber tað sera greitt fram í síni grein í blaðnum tann 17. juli í ár. Greinin hevur heitið "Den store kolesterol fuser" og er at finna undir:

www.information.dk/273647

At billa sær inn, at hesin trupulleiki ikki er í Føroyum er eins skilagott sum, at stinga høvdið í sandin.

Brynhild Danielsen

Nær nýta vit føroyska búnan?

Nú á Ólavsøku havi eg, saman við mongum øðrum, glett meg yvir at siggja so nógv og vakrar tjóðarbúna, tað setur ein serligan dám á veitslulagið at siggja at fólk ger nakað burturúr slíkar dagar. Tó setur tað eitt sindur fyri bróstið at siggja tær ovurhonds broytingar, serliga konufólkabúnanum er fyri; fyri mær sær tað út sum alt ov nógv broytingar fara fram í senn.

Búnin er og hevur verið ein eyðkennisbúni, sum vit hava verið stolt at vísa fram sum okkara sermerki bæði her heima og har, vit saman við fólki úr øðrum tjóðum hittast til stevnu av ymsum slag.

Flestu kvinnur eiga ein tjóðarbúna, og hóast eg ikki eri millum teirra longur, frøist eg yvir at siggja eina væl pyntaða kvinnu í sín um búna. Men tá eg siggi, hvussu nógv verður eksperimenterað við honum, kann eg ikki lata vera við at hugsa, at nú er búnin vordin alt ov gerandisligur, ella um hann er við at uppløysast.

Stundin mann tí vera komin, har vit spyrja okkum sjálvi um, hvat vit vilja við einum føroyskum búna, um vit yvirhøvur skulu hava ein tjóðarbúna, og hvussu vit vilja hava hann at siggja út.

Eg havi ikki serkunnleika á økinum, og havi tí heldur ikki svar uppá, hvussu búnin eigur at siggja út, men mín túrur sum eygleiðari gjøgnum Havnargøtur á Ólavsøku fekk meg at seta mær hesar spurningar um búnan.

Er tað ein føroyskur búni:

- tá hann hevur bundna tryggju og vovið skjúrt í reyðum og svartum liti (ella bláum og svartum), kýsa, turrklæði og fyríklæði, svart bryst og broschu, mallur, stíma og beltispenni av silvuri?
- tá kýsin er burtur?
- tá turrklæðið ikki

er samlað og stungið niður í brystið, men inn undir tryggjuna?

- tá turrklæðið og fyríklæðið eru burtur?
- tá liturin er grønur, karrygulur ella onkur heilt annar?
- tá skjúrt og tryggja eru einslitt?
- tá alt skapið er broytt av smartum sniðgevarum?
- tá tryggjan verður nýtt einsamøll sum tilhoyr til annað plagg?
- tá tryggjan verður nýtt til cowboybuksur, gjarna holutar?
- tá beltið verður flutt upp undir bringuna, ella niður á mjadnar?
- tá tú fert í eina posa tryggju við mynstri úr Bindingarbókini?
- tá turrklæðið verður bundið um miðuna fyri at undirstrika skapið av einum vøkrum kjóla?

Allar hesar variatiónir og aðrar við vóru at siggja á Ólavsøku, alt var fikst, hvørt uppá sín máta, men eg kundi ikki annað enn hugsa: "Nær er talan um tjóðarbúnan, og nær heldur hann uppat?" Er nakað mark fyri eksperimentunum? Er meiningin hon, at vit skulu standa og hyggja at, meðan tjóðarbúnin syndrast og fer í uppløysing? Er grundstamma í búnanum, og hvussu skal hon í so fall siggja út?

Sjálv havi eg ikki svar uppá hesar spurningar, havi einki gjørt burturúr at virka klæði til hann, men haldi, at tíðin nú er komin til at seta reglur fyri, hvussu kjarnin í búnanum eigur at vera, og skjóti tí upp, at ein nevnd verður sett, ið ger reglur fyri, hvussu okkara tjóðarbúni eigur at siggja út.

Lat hetta tí vera eitt uppskot til teirra, ið hava skil fyri og myndugleika til at gera nakað við málið.

NORÐOYA SPARIKASSI

Norðoya Sparikassi hækkar útlánsrentuna

Hækkingin stendst av øktum fíggjarkostnaðum og øktum útreiðslum til Indskydgarantifonden.

Rentuhækkingin merkir, at allar útlánsrentur hækka við 0,5 prosentum. Lægsta renta til bústað hækkar úr 5,1 prosentum upp í 5,6 prosent. Hækkingin er ikki galdandi fyri útlán við fastari rentu og útlán, sum eru bundin at CIBOR rentunum.

Rentubroytingin kemur í gildi **1. september 2011**.

Fjeppari?
Les um ítrótt
í Sosialinum

www.sosialurin.fo